

Individuell kapacitet och engagemang

Uppföljning av Linnaeus-Palme, Minor Field Studies och Praktikantprogrammet

Individuell kapacitet och engagemang

Uppföljning av Linnaeus-Palme, Minor Field Studies och Praktikantprogrammet

Universitets- och högskolerådet, December 2022

Kontaktperson: Sanna Mels

Omslagsbild: Eva Dalin

ISBN 978-91-7561-107-5

För mer information om myndigheten och våra publikationer, se www.uhr.se.

Innehåll

Förord	4
Bidrar UHR:s utbytes- och stipendieprogram till individuellt engagemang?	5
Programmen bidrar tydligt till utveckling	7
Den individuella kapaciteten och engagemanget stärks	7
Engagemanget stärks både på kort och lång sikt.....	10
Vidgad kunskap och bestående engagemang framträder i slutsatserna.....	13
Programmen bidrar till individuell kapacitetsutveckling	13
Engagemanget utvecklas och består.....	13
Programmen förenar teori och praktik och bidrar till livslångt lärande	14
Bilaga 1: Ansats och genomförande	15
Genomförande av enkätundersökning	15
Vilka svarade på enkäten?	16
Bilaga 2: Individuell kapacitet och engagemang	18
Individuell kapacitet – tre aspekter	18
Engagemang – en fjärde aspekt	19
Begreppen i relation till indikatorn	19

Förord

Universitets- och högskolerådet (UHR) administrerar och utvecklar flera utbytes- och stipendieprogram. Verksamheten inom programmen följs upp kontinuerligt.

Den här studien utgör den andra av tre delrapporter i en större uppföljning som UHR påbörjat av de tre utbytes- och stipendieprogrammen: Minor Field Studies (MFS), Linnaeus-Palme (LP) och Praktikantprogrammet. Alla med finansiering inom biståndsramen via Sida. Uppföljningens olika delar planerades genomföras med övergripande fokus på programmens bidrag till deltagarnas vilja och förmåga att bedriva internationellt utvecklingssamarbete.

Den här delrapporten fokuserar på individuell kapacitetsutveckling hos de svenska deltagarna i de tre programmen. Det kompletterar den första delrapporten, om programdeltagandets effekter på de svenska organisationernas institutionella kapacitetsutveckling. Den tredje delen i uppföljningen skulle ha fokuserat på programmens bidrag till institutionell kapacitetsutveckling bland utländska samarbetspartners. Utöver delrapporterna planerades även en övergripande och fördjupande slutrapportering.

Uppföljningen har dock avbrutits. Anledningen är att UHR:s biståndsfinansierade program för internationella utbyten och mobiliteter under året har påverkats av regeringens neddragning av biståndsbudgeten. Vidare har Sida, som finansiär, gjort bedömningen att utbytes- och stipendieprogrammen Minor Field Studies och Linnaeus-Palme i sin nuvarande form inte längre kan klassas som relevanta för biståndsfinansiering. Samtidigt beslutades att Praktikantprogrammet skulle fasas ut från UHR. En utfasning av de tre programmen påbörjades under hösten 2022. Det innebär att den tredje delen i uppföljningen och slutrapporten uteblir.

Resultaten från de två deluppföljningarna visar att deltagande i programverksamheten bidrar både till att stärka den institutionella och den individuella kapaciteten inom svenska organisationer. De kunskaper och lärdomar som de två delrapporterna förmedlar bör även kunna vara värdefulla för annan liknande verksamhet framöver.

Avslutningsvis riktas ett tack till alla som har ställt upp och delat med sig av sina kunskaper och erfarenheter under den här studien.

Bidrar UHR:s utbytes- och stipendieprogram till individuellt engagemang?

Den här uppföljningen visar att deltagande i Linnaeus-Palme (LP), Minor Field Studies (MFS) och Praktikantprogrammet bidrar till kunskaper, förmågor och engagemang för att verka i internationella sammanhang. Men en lika viktig fråga är hur det sker.

Programmen ska vara till nytta för individer och bidra till partnerskap mellan organisationer

De tre utbytes- och stipendieprogrammen¹ har ingått i Universitets- och högskolerådets (UHR) verksamhet, med finansiering inom den svenska biståndsramen. Programmen innebär att en person eller en grupp engageras aktivt i en praktik, fältstudie eller projektverksamhet i ett låg- eller medelinkomstland. MFS erbjuder studenter möjlighet att söka stipendium för fältstudier. LP erbjuder bredare finansiering av utbyte för studenter och personal inom universitets- och högskolevärlden. Praktikantprogrammet riktar sig till organisationer och finansierar praktik för att arbeta med utvecklingsfrågor och öka internationell kompetens.

Programmen har Agenda 2030 som gemensam grund och målbild. MFS har fokus på att ge individer möjlighet att bedriva fältstudier. LP och Praktikantprogrammet bidrar till att också främja partnerskap mellan organisationer i olika länder. MFS och LP har även ett akademiskt värde genom att programmen bidrar till kvalitet och internationalisering av högre utbildningen.

Fokus på individens förmåga till internationellt utvecklingsarbete, i ett större sammanhang

Den övergripande frågan i kapitelrubriken handlar om hur deltagande i programmen bidrar till individers förmåga att hantera internationella frågor och internationellt utvecklingsarbete i sig och i relation till genomförandet av Agenda 2030.

Det här är den andra av två delar i en större uppföljning. Båda delarna belyser effekter som aktörer i Sverige som deltagit i programmen har

¹ Beskrivning av programmen finns på www.utbyten.se.

upplevt. Den första delen var inriktad på institutionell kapacitetsutveckling inom de organisationer som deltar (det vill säga organisationers förmåga att samverka).² I den här delen ligger fokus på individuell kapacitetsutveckling (det vill säga individers förmåga att samverka) och engagemang. I bilaga 1 presenteras uppföljningens ansats och genomförande närmare. Bilaga 2 ger mer information om de centrala begreppen och hur de har använts i uppföljningen.

Kapacitet och engagemang utvecklas genom att delta i ett program

I uppföljningen konstateras att programmen har bidragit till att utveckla den individuella kapaciteten och engagemanget, inte minst i form av kunskaper och förmågor. I grunden handlar det om individens förmåga att orientera sig i, och strategiskt verka för, utveckling i ett visst sammanhang. Uppföljningen visar också att 40 procent uppger att deltagandet har bidragit till ett fortsatt aktivt engagemang för internationella frågor och utvecklingsarbete efter programmet, även flera år efteråt.

Resultaten bygger på en enkätundersökning och indexmätning

Uppföljningen gjordes i form av en enkätundersökning. Den omfattar dels underlag för indexmätning av en indikator, dels mäter den engagemang. Indikatorn avser i vilken grad programdeltagandet bidrar till att utveckla individuell kapacitet och engagemang för internationella frågor och utvecklingsarbete. Indikatorn utgår från fyra övergripande aspekter (se vidare bilaga 2):

1. kunskap
2. samarbete
3. mobilisering
4. engagemang.

Engagemanget mäts som andelen personer som visar engagemang för internationella frågor och utvecklingsarbete efter genomfört program. Här kan nämnas att urvalet baseras på dem som deltagit i programverksamhet som beviljades perioden 2015–2018, samt att 509 av 1 373 personer besvarade enkäten. Uppföljningen planerades som en första mätpunkt i en serie uppföljningar, för att kunna följa förändringar över tid. Resultaten av uppföljningen presenteras i nästa avsnitt.³

² Se UHR 2022:5 Institutionell kapacitet i Sverige för hållbar utveckling globalt.

³ Författare är Sanna Mels (projektledare) och Conny Pettersson.

Programmen bidrar tydligt till utveckling

Resultaten som gäller om programmen bidrar till individuell kapacitetsutveckling och engagemang respektive engagemang för internationella frågor och utvecklingsarbete hamnade generellt sett på en ganska hög nivå. För att ge en närmre bild av vad det innebär presenteras här – förutom de övergripande indexvärdena för de tre programmen – även utfall för de bakomliggande delaspekter som mätningarna bygger på.

Den individuella kapaciteten och engagemanget stärks

Utfallet på indexvärdet för indikatorn för samtliga program blev 70 på en 100-gradig skala. Värdet anger att deltagande i programmen bidrar till att stärka den individuella kapaciteten och engagemanget i "ganska hög grad" (värden mellan 51–75). På programnivå ligger utfallen i samma intervall (se figur 1). Graderingen klargörs i figur 2.

Figur 1: Indexvärden för indikatorn på programnivå.

Program	MFS	LP	Praktikantprogrammet
Indexvärde	71	65	69

Figur 1 visar att utfallet inte skiljer sig anmärkningsvärt åt mellan programmen, även om MFS fick ett marginellt högre värde och LP ett lägre.

Figur 2 visar också indexvärdena för de fyra aspekter av indikatorn som följts upp – kunskap, samarbete, mobilisering och engagemang – samt de 16 frågor som ligger till grund för indikatorn. Utfallet bland aspekterna är tämligen jämnt, men det är en något större spridning mellan de enskilda indikatorfrågorna, både inom och mellan programmen.

Figur 2: Indexvärden per program för olika aspekter och indikatorfrågor

Aspekter och indikatorfrågor	MFS	LP	PRA*
Kunskapsbildning, indexvärden:	76	67	73
<i>Programmet har bidragit till att utveckla mina ...</i>			
1. kunskaper inom mitt kunskaps-/ämnesområde.	78	75	73
2. perspektiv på mitt kunskaps-/ämnesområde.	86	89	80
3. kunskaper om internationellt utvecklingsarbete.	75	69	81
4. kunskaper om de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030.	67	35	57
Samarbete, indexvärden:	67	65	68
<i>Programmet har bidragit till att utveckla min förmåga att ...</i>			
5. kommunicera och verka i interkulturella miljöer.	82	85	82
6. bygga kontakter, nätverk och samarbeten.	72	75	71
7. sprida och utbyta kunskaper, erfarenheter och lärdomar.	72	78	74
8. bedriva internationellt samarbete kring gemensamma mål.	58	54	62
9. bidra till att förverkliga de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030.	52	32	51
Mobilisering, indexvärden:	72	63	67
<i>Programmet har bidragit till att utveckla min förmåga att ...</i>			
10. förstå och analysera internationella frågor.	71	63	72
11. planera och genomföra internationellt utvecklingsarbete.	64	44	57
12. reflektera över mina kunskaper och min roll.	84	83	85
13. få saker att hända utifrån befintliga förutsättningar och villkor.	78	75	70
14. hantera målkonflikter.	62	52	53
Engagemang, indexvärden:	68	67	71
<i>Programmet har bidragit till att utveckla mitt/min ...</i>			
15. engagemang för internationellt utvecklingsarbete.	70	68	73
16. ambition att vara fortsatt eller mer engagerad inom fem år.	66	66	70

Förklaring: *PRA= Praktikantprogrammet

Färgkoderna anger graden av bidrag till utveckling enligt följande indelning:

- 1-25 – ger ett bidrag i *mycket låg grad*.
- 26-50 – ger ett bidrag i *ganska låg grad*.
- 51-75 – ger ett bidrag i *ganska hög grad*.
- 76-100 – ger ett bidrag i *mycket hög grad*.

I figur 2 sticker några saker ut som behöver kommenteras. Det gäller både de fyra övergripande aspekterna och de enskilda indikatorfrågorna som de bygger på.

Jämnt utfall mellan de fyra aspekterna av individuell kapacitet

Resultaten visar att alla tre programmen bidrar i ganska hög grad till att utveckla kunskap, samarbete, mobilisering samt engagemang för internationella frågor och utvecklingsarbete. Det grundas på att utfallen är relativt jämnt fördelade, med indexvärden mellan 63 och 76.

Undantaget är MFS som bidrar i mycket hög grad till kunskapsbildning. Rimligen kan det förklaras med att programmet riktas till just studentens kunskapsutveckling i den fältstudie som genomförs. Det finns inga krav på samarbete eller mobilisering för utveckling i samarbetslandet. Det torde vara en framgångsfaktor för programmet.

Stark effekt på kunskapsrelaterade delar

Även om utfallet är jämnt på en mer övergripande nivå så har programmen genomgående fått mycket höga indexvärden på frågor som handlar om utveckling av kunskaper. Detsamma gäller förmågor att verka i och förstå en interkulturell miljö. Det märks på följande indikatorfrågor som värderats bidra till utveckling i mycket hög grad eller strax intill (se åter figur 2):

- kunskaper inom mitt kunskaps-/ämnesområde (fråga 1)
- perspektiv på mitt kunskaps-/ämnesområde (fråga 2)
- förmåga att kommunicera och verka i interkulturella miljöer (fråga 5)
- förmåga att reflektera över mina kunskaper och min roll (fråga 12)

Mindre effekt i direkt relation till Agenda 2030 och internationellt utvecklingsarbete

Vissa indikatorfrågor sticker ut med generellt lägre värden. Det gäller:

- kunskaper om de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030 (fråga 4)
- förmåga att bidra till att förverkliga de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030 (fråga 9)
- förmåga att planera och genomföra internationellt utvecklingsarbete (fråga 11)
- förmåga att bedriva internationellt samarbete kring gemensamma mål (fråga 8)
- förmåga att hantera målkonflikter (fråga 14)

Dessa frågor handlar i stort om de globala hållbarhetsmålen samt förmågor att arbeta med internationellt utvecklingsarbete. Här utmärker sig LP med låga indexvärden som delvis anger ett bidrag till utveckling i ganska låg grad.

Enkäten innehöll även en uppföljande fråga om hållbarhetsmålen. Utifrån den kan konstateras att även om hållbarhetstänkandet inte står i centrum bland de effekter deltagarna tar med sig, finns en medvetenhet om de globala målen i Agenda 2030. Det kan ge en fingervisning om engagemangets inriktning eller innehåll efter genomfört program. Några mål sticker ut i svaren. Jämställdhet är det mål många relaterar sin verksamhet till (34%). Därefter följer god hälsa och välbefinnande (28%) och minskad ojämlikhet (28%) samt fredliga och inkluderande samhällen (26%). Den fattigdomsbekämpande ambitionen däremot får mindre andel (18%).

Engagemanget stärks både på kort och lång sikt

När det gäller deltagarnas fortsatta engagemang för internationellt utvecklingsarbete visar resultaten att programmen har bidragit i ganska hög grad till det (se utfallet för fråga 15 i figur 2). Här presenteras hur deltagarna har svarat att engagemanget ser ut i dag och hur de ser på sitt framtida engagemang.

Många deltagare är fortsatt engagerade i frågorna

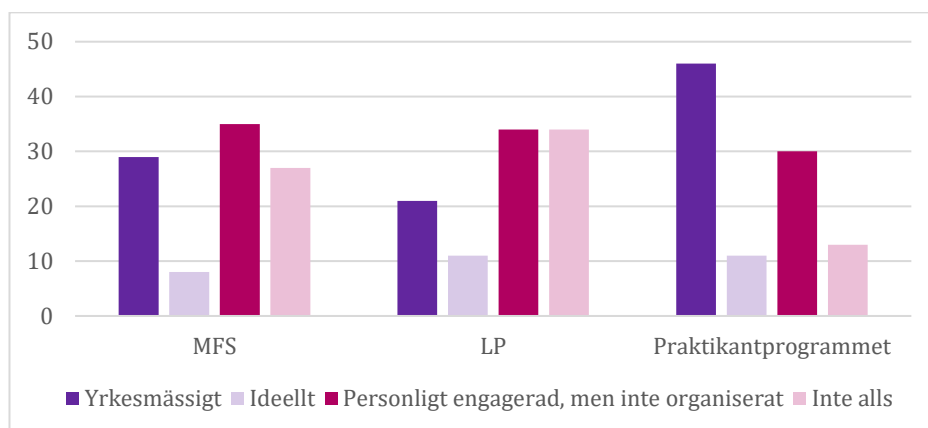
Sammantaget för de tre programmen uppger 40 procent av respondenterna att de i dag har ett aktivt engagemang i internationellt utvecklingsarbete. Antingen sker det yrkesmässigt (31%) eller ideellt (9%).⁴ Därtill uppger cirka en tredjedel (34%) att de är personligt engagerade. Det vill säga att de intresserar sig för frågor som berör internationellt utvecklingsarbete men utan att kanalisera det i organiserad form. Ur ett resursbasperspektiv är det intressant att totalt sett nära tre fjärdedelar (74%) av deltagarna har antingen ett aktivt eller personligt engagemang i dessa frågor upp till sju år efter att de deltog i ett program.⁵

I figur 3 framgår att utfallet för samtliga tre program i stort återspeglar de övergripande resultaten.

⁴ Bland den tredjedel som är yrkesmässigt engagerade är en stor andel verksamma i offentlig sektor (39%) och en nästan lika stor andel i NGO/frivillig organisation (33%). Resterande verkar inom näringslivet (12%) eller i annan verksamhet (16%). Merparten av dem är engagerade i Sverige (74%) och resten utomlands (26%).

⁵ Det går inte att utläsa om engagemanget ökat eller minskat under och efter programdeltagandet, eller om engagemang för internationella frågor var en drivkraft att delta i programmet.

Figur 3: Engagemang fördelat per program (%)

Praktikantprogrammet utmärker sig med tydligast koppling till ett yrkesrelaterat engagemang, vilket nära hälften uppgav att de har i dag. Samtidigt utmärker det sig att relativt få anger att de inte alls är engagerade.

Samtliga deltagare har tydliga ambitioner om framtida engagemang

Det märks en stor skillnad mellan andelen som uppgav att de är aktivt engagerade i organiserad form i dag (yrkesmässigt eller ideellt), och andelen som uppgav att de planerar att vara det i framtiden.

Medan 40 procent i dag är aktivt engagerade i organiserad form, uppgav 89 procent att de planerar att vara det inom fem år. Det ger en fingervisning om potential att fler aktiveras. Det kan finnas många anledningar till att engagemanget inte hunnit få ett aktivt uttryck. Coronapandemin är en av de mest påtagliga för undersökningsperioden. Endast 11 procent uppgav att de inte tänker vara engagerade alls i framtiden.

NGO:er och frivilligverksamhet i fokus för framtida engagemang

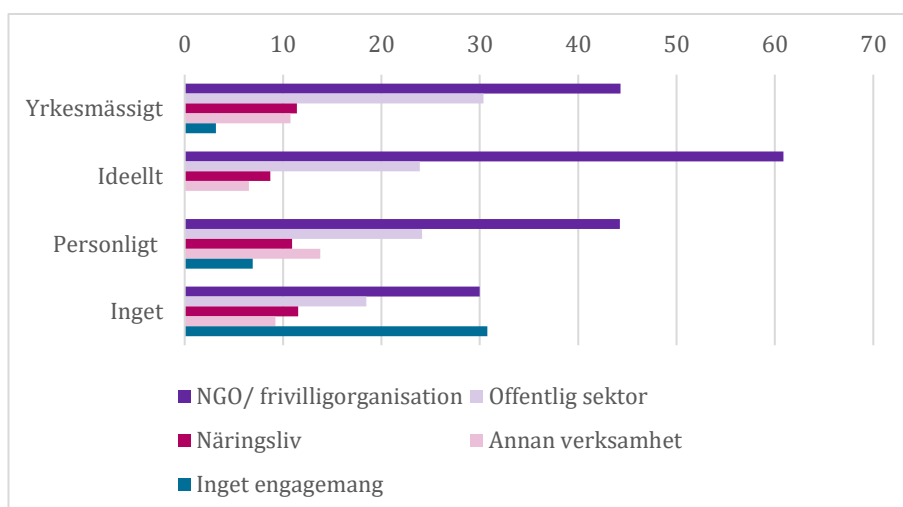
Hur ser då framtidsplanerna ut bland dem som svarat vad gäller olika sektorer i arbetslivet?

Flest personer (42%) uppgav att de planerar att vara engagerade i NGO/frivillig verksamhet i framtiden. Cirka 25 procent har tankar på att engagera sig inom offentlig sektor. 11 procent tänker sig en framtid inom näringslivet. Lika många ser annan verksamhetsform framför sig, respektive har inga sådana planer.

Dagens engagemang i relation till framtidsambitioner

Vid en jämförelse mellan utfallen för dagens engagemang i relation till planerna för framtiden framträder några intressanta resultat. Se figur 4.

Figur 4: Planerat framtida engagemang relaterat till aktuellt engagemang (%)

Förklaring: Till vänster anges deltagarnas aktuella engagemang. Staplarna anger hur dessa personer planerar att vara engagerade i framtiden, om 5 år.

För det första visar figur 4 att oavsett vad de svarande gör i dag är det flest som planerar att engagera sig i NGO/frivilligorganisation.

För det andra avser samtliga (100%) av dem som i dag är ideellt engagerade att vara fortsatt aktivt engagerade. Av dem planerar drygt 60 procent att jobba inom NGO/frivilligorganisation och cirka 25 procent i offentlig sektor. Resterande planerar att vara aktiva inom näringslivet eller annan verksamhet.

För det tredje framgår att bland dem som anger att de har inget engagemang i dag, så har störst andel (drygt 30%) inte heller ambitioner att engagera sig i framtiden. Ungefär lika många i den gruppen planerar dock att engagera sig i någon NGO/frivilligorganisation.

Anställningsbarheten ökar tack vare programmen

58 procent av respondenterna upplever att deras anställningsbarhet inom internationellt utvecklingsarbete har ökat genom att det deltagit i UHR:s utbytes- och stipendieprogram. 32 procent vet inte om den ökat eller inte. Och 10 procent upplever att den inte ökat.

Vidgad kunskap och bestående engagemang framträder i slutsatserna

I denna uppföljning ger individer uttryck för att deltagande i LP, MFS eller Praktikantprogrammet har bidragit till deras förmågor och engagemang att verka i internationella sammanhang.

Programmen bidrar till nya kunskaper och förmåga att reflektera och verka i ett interkulturellt sammanhang. Programdeltagande bidrar också till spetsförmågor inom det som här kallas individuell kapacitet. Det kan brytas ner i två delar som handlar om individuell kapacitet och engagemang.

Programmen bidrar till individuell kapacitetsutveckling

För det första uppgår graden av utvecklad individuell kapacitet och engagemang för internationella frågor och utvecklingsarbete efter genomfört program till 70 på en 100-gradig skala. Det innebär att det bidrar till att stärka den individuella kapaciteten i ganska hög grad att delta i programmen.

Spridningen av indexvärdet mellan programmen är liten, mellan 65 och 71. Däremot finns skillnader mellan programmen på detaljnivå. Några skillnader är särskilt intressanta:

Särskilt tydligt framträder förmågan att ha perspektiv på och reflektera kring det egna kunskapsområdet. Dessutom framträder att kommunicera och verka i interkulturella miljöer.

De flesta ser kopplingar i verksamheten under utlandsvistelsen till ett eller flera av de globala hållbarhetsmålen. Men i det stora hela har inte hållbarhetstänkandet en framträdande roll för deltagarna. Inte heller att bedriva internationellt samarbete kring gemensamma mål och att hantera målkonflikter.

Engagemanget utvecklas och består

För det andra uppger 40 procent av deltagarna att de är aktivt engagerade i internationella frågor upp till sju år efter utlandsvistelsen. Engagemanget sker främst yrkesmässigt och i mindre grad inom ideell

verksamhet. Dessutom uppger 30 procent att de är engagerade på ett personligt plan, utan koppling till yrkesverksamhet eller ideellt arbete.

Programmen förenar teori och praktik och bidrar till livslångt lärande

Avslutningsvis kan konstateras att mycket av det som programdeltagandet bidrar med är nytta hos individerna. Något som de rimligen tar med sig i resten av livet. Ur ett medborgarperspektiv kan det ses som ett tecken på framgång. Att ha en allmänhet som är informerad, insatt och engagerad i den här sortens frågor är en demokratisk grundresurs som programmen bidrar till.

Dessutom ser många programdeltagandet i MFS och LP som ett bonusvärde i sin utbildning. Programmen innebär också en möjlighet att praktisera och fördjupa sin teoretiska kunskap i verkligheten, många gånger i en annorlunda värld än den egna. Det kan ses som en del i det livslånga lärandet, för individen och för de människor och verksamheter som kan dra nytta av det i framtiden. För myndigheter och andra aktörer är det en resursbas att förvalta och mobilisera.

Bilaga 1: Ansats och genomförande

I denna bilaga presenteras uppföljningens uppdrag och hur den genomfördes, samt hur resultatet av indikatormätningen presenteras som indexvärden. Vidare berörs utfallet, kopplat till svarsfrekvens och respondentgrupper.

Uppföljningens ansats

Syftet med delstudien är att följa upp effekter hos personer i Sverige som har deltagit i LP, MFS och Praktikantprogrammet.

Frågeställningarna som preciserar syftet är:

- Om och hur har den individuella kapaciteten och engagemanget utvecklats, kopplat till internationella frågor och utvecklingsarbete?
- Andel individer som uppvisar ett engagemang för internationella frågor och utvecklingsarbete?

Genomförande av enkätundersökning

Uppföljningen av programmen har gjorts i form av en enkätundersökning. Den ger underlag till uppföljningen av en indikator som svar på den första frågeställningen, nämligen:

- Graden av utvecklad individuell kapacitetsutveckling och engagemang för internationella frågor och utvecklingsarbete efter genomfört program.

Enkätundersökningen mäter också andelen responderande deltagare i Sverige som uppvisar engagemang för internationella frågor och utvecklingsarbete efter genomfört program som svar på den andra frågeställningen.

Enkätundersökning och beräkning av indexvärden

Indikatorn fångas inte med en enskild fråga i enkäten, utan med 16 indikatorfrågor.⁶ Indikatorfrågorna bygger på att respondenterna får bedöma olika aspekter av programdeltagandet genom att gradera

⁶ Utöver sexton indikatorfrågor finns i enkäten ett mindre antal både obligatoriska och frivilliga frågor.

bidraget till deras individuella kapacitetsutveckling och engagemang. Varje indikatorfråga har fem möjliga svarsalternativ:

1. *vet inte*
2. *inte alls*
3. *i ganska låg grad*
4. *i ganska hög grad*
5. *i mycket hög grad.*

Det finns ingen rangordning eller hierarki mellan indikatorfrågorna. De är viktade på samma sätt. Utfallet på indikatorfrågorna har fogats samman i ett index, baserat på medelvärdet av respondenternas svar. Indexskalan går från 1 till 100, som anger olika grader av bidrag till utveckling av individuell kapacitet och engagemang.

Inför beräkningen av indexvärdena uteslöts svarskategorin *vet inte*, eftersom anledningarna till de svaren är okända.

För att kunna alternera i resultatredovisningen mellan att illustrera utfallet i siffror och ord har följande kategorisering tagits fram i relation till indexvärdena:

- 1–25 ger ett bidrag i *mycket låg grad*.
- 26–50 ger ett bidrag i *ganska låg grad*.
- 51–75 ger ett bidrag i *ganska hög grad*.
- 76–100 ger ett bidrag i *mycket hög grad*.

Vilka svarade på enkäten?

Enkäten skickades till 1 373 studenter och praktikanter på svenska lärosäten och organisationer som har deltagit i LP, MFS eller Praktikantprogrammet. Urvalet baseras på deltagare som har fått en ansökan beviljad perioden 2015–2018.⁷

Svarsfrekvensen är 37 procent. Figur 1 visar utfallet per program.

Figur 1: Svarande och svarsfrekvens fördelat på program

	Antal svarande	Svarsfrekvens (%)
MFS	363	38
LP	62	34
Praktikantprogrammet	84	74

71 procent av dem som svarat på enkäten har genomfört MFS, 17 procent Praktikantprogrammet och 12 procent LP. De flesta, 63 procent, deltog i programverksamheten under åren 2018 och 2019, det vill säga precis före pandemin. Därefter ströps nästan all verksamhet. Merparten

⁷ Uppföljningsperioden har valts med hänsyn till effekterna av Corona-pandemin, då nästan all verksamhet i de tre programmen avstannade.

genomförde alltså sin utlandsvistelse två till tre år innan de deltog i uppföljningen våren 2022.

76 procent av respondenterna uppgav att de är kvinnor och 23 procent män.⁸ De flesta var mellan 20 och 35 år gamla vid tiden för sin utlandsvistelse. Deras ämnesbakgrund är förhållandevis varierad, inom ämnen som brukar förekomma i dessa sammanhang. De mest representerade grupperna var: samhälls- och beteendevetenskap (12%), ingenjörsvetenskap (12%), medicin (10%), statsvetenskap (9%); sjuksköterske- och barnmorskeutbildning (8%), miljövetenskap (6%), nationalekonomi och ekonomisk historia (6%).⁹

Deltagarna har genomfört utbyten i 70 länder.¹⁰ De utbytesländer som de flesta av respondenterna reste till var: Indien (45 personer), Sydafrika (41), Kenya (36), Tanzania (35), Nepal (27), Vietnam (24), Uganda (25) och Colombia (19).

⁸ Tre personer uppger annat kön, en vill inte uppge kön.

⁹ 12 procent angav svarsalternativet "övriga, allmänna utbildningar".

¹⁰ Om svenskt bistånd via OECD-DAC, se www.sida.se/sa-fungerar-bistandet/aktorer-i-bistandet/multilaterala-organisationer.

Bilaga 2: Individuell kapacitet och engagemang

De två centrala begreppen i uppföljningen är individuell kapacitet och engagemang. Här ges en kort förklaring till begreppens teoretiska innebörd och sammanhang i relation till indikatorn som följs upp.

Individuell kapacitet – tre aspekter

Individuell kapacitet (IDK) har starka kopplingar till institutionell kapacitet, vilket stod i fokus i föregående delstudie.¹¹ Medan institutionell kapacitet i sammanhanget främst avser kapacitet inom organisationer fokuserar IDK mer på individens förmåga att orientera sig och verka i det sammanhang den befinner sig i och strävar efter att utveckla. I IDK-begreppet finns tre centrala aspekter som är viktiga i det här sammanhanget: kunskapsbildning, samarbete och mobilisering.

IDK är nära kopplat till *kunskapsbildning* och lärande. Här avses inte bara faktakunskap inom ett sakområde. Lika viktigt är kontextuell eller annan perspektivgivande kunskap, exempelvis om förutsättningarna för biståndsarbete eller utbildning i andra länder. Utöver det kognitiva finns andra former av lärande, exempelvis förmågan att omsätta kognitiv kunskap i praktisk kunskap och fungerande verksamhet (praxis). Erfarenhet och mognad är lämpliga ord för dessa aspekter av lärande i samband med IDK.

Organisationers institutionella kapacitetsutveckling är som sagt beroende av graden av IDK bland de individer som befinner sig i organisationerna. Därför skapas, upprätthålls och utvecklas, samt förvaltas eller avvecklas institutionell kapacitetsutveckling och IDK delvis i växelverkan. En del av det sker formellt och genom beslutsfattande, men mycket sker informellt och "växer fram", nästan obemärkt i samverkan mellan individer.

Centralt i IDK är också individens *förmåga att bygga* och upprätthålla mellanmänniska relationer och *samarbeten*, samt att strategiskt och praktiskt kunna använda olika kunskaper och resurser i arbetet mot vissa mål. Här ingår också förmågan att förhålla sig kritiskt reflekterande gentemot målformuleringar och arbetssätt i det egna och ofta komplexa utvecklingsarbetet – det vill säga en förmåga att tänka om och göra annorlunda. Ytterligare en del av IDK är därmed individens

¹¹ Se UHR 2022:5 Institutionell kapacitet i Sverige för hållbar utveckling globalt.

förmåga att *mobilisera* resurser, sina egna och andras, så att det strategiska tänkandet följs av lämpliga handlingar.

Engagemang – en fjärde aspekt

I ordböckerna beskrivs engagemang antingen som "att vara delaktig i något" eller som ett "avlönat uppdrag". I den här uppföljningen ryms båda betydelserna. Engagemang kan därför antingen vara avlönat och ske yrkesmässigt – exempelvis inom offentlig, privat och civilsamhällelig sektor – eller oavlönat och ske ideellt. Engagemang kan också vara organiserat eller icke organiserat, samt offentligt eller privat. Det finns också en dimension av att "få saker och ting gjorda", något som knyter an till "att mobilisera sig själv och andra".

Avslutningsvis, kan engagemang se olika ut och vara olika starkt. Det kan också vara så att engagemang helt saknas.

Begreppen i relation till indikatorn

Både IDK och engagemang verkar i ett sammanhang. I den här uppföljningen utgörs sammanhanget av internationella frågor och internationellt utvecklingsarbete samt den ram som Agenda 2030 och de globala hållbarhetsmålen sätter. IDK avser här viktiga aspekter som möjliggör bidrag i internationellt utvecklingsarbete och i förlängningen till förverkligandet av Agenda 2030.¹² I uppföljningen betonas betydelsen av *utveckling* inom denna ram. Det bottnar i syftet för uppföljningen, att undersöka hur programmen bidrar till att (vidare)-utveckla den individuella kapaciteten och engagemanget hos dem som deltar.

Här preciseras hur en utveckling av IDK och engagemang hanteras och mäts i relation till indikatorn (se även figur 3):

1. *Kunskapsbildning*. Kunskapsbildningsbegreppet är brett. Avsikten här är att fånga om deltagarna själva upplever sig ha utvecklat sin kunskap och förståelse för det ämne eller intresse som gjorde att de deltog i ett av programmen. Det kan röra sig om MFS-studentens uppsatsämne, LP-projektets ämnesinriktning eller orsaken till praktikantens utlandsvistelse. Här undersöks även kunskapsutvecklingen om internationellt utvecklingsarbete i allmänhet och Agenda 2030 i synnerhet.
2. *Förmåga att bygga samarbete* innebär två centrala förmågor i relation till programverksamheten. Dels att kunna samarbeta. Dels att kunna verka i interkulturella och internationella sammanhang. Båda delarna kräver kunskaper och färdigheter i

¹² För översiktliga diskussioner om begreppen, se till exempel Human and Institutional Capacity Development (HICD) Assessment: Kosovo (2012) USAID.

olika språk, men även att kunna läsa av och orientera sig i olika kulturella miljöer. Vidare krävs förmågor att kunna identifiera och formulera såväl utmaningar och behov, som ambitioner och mål att samarbeta kring. Ibland finns målen färdigformulerade (såsom i FN:s Agenda 2030), och ibland är det en del i samarbetet ("vår tolkning och applicering av Agenda 2030"). En viktig förmåga i relation till interkulturellt samarbete är att kunna paketera, sprida och utbyta kunskaper och erfarenheter. Alltså att kunna lära och utvecklas tillsammans med andra.

3. *Förmåga till mobilisering* är förmodligen det karaktärsdrag som utmärker IDK. Det följs upp i termer av att kunskapsinhämtning och analys av förutsättningar och möjligheter övergår i slutsatser, vägval och beslut, samt konkret planering och slutligen konkret agerande inom en strategisk ram.
4. *Engagemang* för internationella frågor och utvecklingsarbete efter genomfört program mäts i uppföljningen, både nuvarande och framtida engagemang.

Utbildning, utbyte, utveckling – för alla som vill vidare

UHR är en statlig myndighet med flera uppdrag inom utbildningsrådet. Myndigheten finns i Stockholm och i Visby.

UHR:s fem huvudsakliga ansvarsområden:

- Information inför högskolestudier, ansvar för högskoleprovet, ta fram regelverk och samordna antagningen till högskolan.
- Utveckla och förvalta IT-system och e-tjänster åt utbildningssektorn.
- Förmedla internationella utbyten och kompetensutveckling för hela utbildningskedjan.
- Bedöma utländska utbildningar.
- Främjande uppgifter och analyser av frågor inom UHR:s ansvarsområde.